

Ek 4

Özel Finans Kurumları

Özel Finans Kurumları Birliği

Özel Finans Kurumları

1. Giriş

Türkiye’de kalkınmanın temeli olan tasarrufların ekonomiye ve reel sektöre kanalize edilmesinde önemli rol üstlenen finans kuruluşları arasında yer alan özel finans kurumları, ekonomi dışında kalmış tasarrufların ekonomiye kazandırılması amacıyla ilk kez 1985 yılında kurulmuşlardır.. Sayıları 5’e ulaşan kurumlar halen 188 şube ile faaliyetlerini sürdürmektedirler. Fonksiyonel olarak bankalarla büyük benzerlik gösteren özel finans kurumlarını bankalardan ayıran en önemli husus onların fon toplama ve kullandırma yöntemlerindeki farklılıktır. Özel finans kurumları hem fon toplarken hem de kullandırırken faiz yerine kar ve zarar ortaklığı esasına göre faaliyet göstermektedir. Bu kurumlar bankaların alternatifi değil onları tamamlayan ve finans sektörüne derinlik ve çeşitlilik kazandıran kuruluşlardır. Bugün Dünya’da bu esasa göre çalışan finans sistemi yaklaşık 200 milyar USD lık bir parasal hacme ulaşmış ve başta Körfez ve Uzak Doğu ülkeleri olmak üzere Dünya’nın birçok bölge ve ülkesine yayılmışlardır. Bu fonların önemli bir bölümü halkı müslüman olmayan ülkelerde bulunmakta ve bu ülkelerdeki Citibank, Commerze Bank ve Deutsche Bank gibi Dünya’nın en büyük bankaları bünyelerinde, kar ve zarar ortaklığı esasına dayalı bankacılık enstrümanı pazarlayan birimler oluşturmuşlar ve önemli miktarda fon çekmeyi başarmışlardır.

Türkiye’de faaliyet gösteren özel finans kurumları başlangıçta Bakanlar Kurulu Kararına göre çalışmaya başlamışlar, ancak Karar hükümlerinin zamanla ihtiyaçlarına cevap vermemesi üzerine, hukuki alt yapılarını güçlendirme gereği duyulmuş ve bu amaçla 1999 yılı sonunda yapılan bir yasa değişikliği ile Bankalar Kanunu kapsamına alınmışlar ve böylece bankalarla aynı hukuki altyapıya sahip olmuşlardır.

Özel finans kurumları özel cari hesap (vadesiz) ve katılma hesapları (vadeli) yoluyla tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları; ekipman, gayrimenkul ve emtia temini veya kiralınması, bireysel finansman ve ortak yatırımlar yoluyla ekonomiye kanalize etmektedirler. Ayrıca bankaların yaptıkları diğer bankacılık hizmetlerini de yapmaktadırlar.

2. Durum Analizi

2.1. Mevcut Durum

2.1.1. Özel Finans Kurumlarının Sektördeki Yerleri

30.9.2003 tarihi itibarıyla 146.358 trilyon lira olarak belirlenen bankaların toplam mevduatının % 52' si TL, % 48' i ise YP hesaplardan oluşmaktadır. Bu mevduatın krediye dönüşüm oranı % 42 olmuştur. Aynı tarih itibarıyla özel finans kurumlarının topladıkları fon yekunu 3.478 trilyon olup bu tutarın % 24'ü TL, % 76' sı ise YP hesaplardan oluşmaktadır. Toplanan fonların krediye dönüşüm oranı ise % 77' dir. Özel finans kurumlarının topladıkları fonların daha yüksek oranda krediye dönüşmesi bu kurumların devlet iç borçlanma senetleri gibi enstrümanlara yatırım yapmamlarından kaynaklanmaktadır.

Özel finans kurumlarının finans sektörü içindeki payı mevduatta % 2.6 iken kredilerde % 5.6 olarak belirlenmiştir. Son yapılan piyasa araştırmalarına göre toplumun % 15'inin faize karşı hassas olduğu ve tasarruflarını değerlendirmek için tercihini faizsiz bankacılıktan yana kullandığı dikkate alınırsa özel finans kurumlarının henüz istenen ölçüde kaynak girişi sağlayamadıkları ve kaynaklarını arttırma konusunda önemli bir potansiyele sahip oldukları söylenebilir. Nitekim 2003 yılında kurumların reklam ve şube açma konularında gösterdikleri yoğun çabalar sonucunda 2003 yılında, 2002 ye kıyasla TL bazda % 28, USD bazda % 51 oranında fon artışı sağlamışlardır.

2.1.2.Sektörün ve Özel Finans Kurumlarının (ÖFK) Sorunları

Özel finans kurumlarını da içine alan Türk Finans Sektörünün en önemli sorunu hacim olarak yeterli büyüklüğe sahip olamamasıdır. Nitekim Türk Bankalarının aktif toplamalarının Alman bankaları ile karşılaştırılmasında bütün bankalarımızın orta büyüklükteki bir Alman Bankasına eşit hacimde olduğu görülmüştür. Diğer taraftan gelişmiş ülkelerde bankaların aktif toplamalarının milli gelirlerine oranı % 150 dolayında iken Türkiye'de bu oran % 70 dolayındadır. Bu yetersizliğin en önemli nedenleri aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

a) Kamu Borçlanma Senetlerinin Mevduata Alternatif Oluşturması

Türkiye özellikle 1995 yılından sonra hızlı bir iç borçlanmaya giderek kamu borç stokunu milli gelirin çok yüksek oranlarına çıkarmış, yeterli vergi tahsil edilememesinin de etkisiyle

kamu finansman açığının yıllar itibariyle hızla artması sonucunda zaman zaman %40 lara varan reel faizler ödemek zorunda kalmıştır. Bu kadar yüksek reel faizler tasarrufların önemli bir bölümünü kamuya çekerek finans sektörünü zayıflatmış ve böylece devlet kağıtları uzun yıllar mevduatın en önemli rakibi ve alternatifi olmuştur. Son zamanlarda ekonominin her alanında görülen iyileşmeler sonucunda 2003 yılının Mart- Nisan aylarında % 30 lara kadar tırmanan reel faizler son zamanlarda % 10' lara düşmüştür. Devlet borçlanma senetleri ilk defa banka faizlerinin brüt düzeyine düşürülebilmektedir. Ekonomideki iyileşme ve istikrarın devam etmesi halinde reel faizlerin daha da düşürülmesi imkan dahilindedir. Bu düşüşe paralel olarak kamu borçlanma senetlerinin mevduata alternatif olma özelliği azalacaktır.

b) Tasarrufların Mevduata Dönüşme Oranının Düşüklüğü

Gelişmekte olan ülkemizde tasarruf oranı düşük olduğu gibi bu tasarrufun finans sektörüne yönelme oranı da düşüktür. Yapılan araştırmalar sonucunda tasarrufların yöneldikleri konular itibariyle dağılımında mevduat 4. ya da 5 inci sırada yer almakta ve oran olarak % 12 ila % 14 arasında kalmaktadır. Tasarrufların en fazla yöneldikleri alanlar arasında sırasıyla döviz, gayrimenkul, altın ve daha sonra mevduat gelmektedir. Halkımızın altına olan eğilimi geleneksel nedenlerden, döviz ve gayrimenkul tercihi ise daha ziyade tasarruf ya da servetin değerini muhafaza etme, başka bir ifade ile enflasyondan korunma saikinden kaynaklanmaktadır. Tasarrufların gayrimenkul ve dövizden bankalara yönelmesi büyük ölçüde enflasyonun tek haneli rakamlara inmesi ve milli paranın değerli hale gelmesi ile mümkün olacaktır. Nitekim son 6-7 ay içerisinde enflasyon oranlarında görülen kayda değer düşüş halkımızın dövizden TL. na geçme eğilimini arttırmıştır. Ayrıca gayrimenkule olan eğilimin de azaldığı ve son 2-3 yıldır yatırım amaçlı gayrimenkul alımlarının büyük ölçüde gerilemesi nedeniyle fiyatların sabit kaldığı görülmektedir. Özetle, enflasyonun düşerek milli paranın değer kazanması sonucunda gayrimenkul ve dövize gidecek tasarrufların bir bölümünün finans sektörüne yönelmesi mümkün olacaktır.

c) Ekonomik ve Siyasi Belirsizlikler Nedeniyle Tasarrufun Sistem Dışına Kaçması

Özellikle son 10 yılda ekonomik ve politik istikrarın sağlanamaması nedeniyle yurt dışından doğrudan ya da dolaylı yabancı sermaye gelmediği gibi yerli tasarruf sahiplerinin bir bölümünün de tasarruflarını ya evlerinde kasada tuttukları ya da yurt dışına transfer ettikleri bilinmektedir. Bu durum 2001 şubat krizinde doruğa çıkmış ve gerek yerli gerekse yabancılar

yurt dışına önemli ölçüde para transfer etmişlerdir. Belirtilen yerlere giden bu ürkek paranın tekrar ekonomik sisteme dönüşü bir hayli zor olmuş özellikle 2003 yılının ikinci yarısından itibaren ekonomik verilerde ve siyasi istikrarda görülen iyileşme üzerine hem yurt dışına çıkan hem de kasalarda saklanan tasarrufların bir bölümü sisteme girmiş ve bu durum 2003 yılında TL nin hızlı değer kazanmasında başlıca etken olmuştur. Ekonomik ve siyasi ortamın daha da iyileşmesi ve kalıcı hale gelmesi durumunda hala bir bölümü beklemede olan tasarrufların sisteme girmesi mümkün olacaktır. Görüldüğü gibi tasarrufların sisteme girmesi veya sistemden çıkması büyük ölçüde siyasi ve ekonomik istikrara bağlı bulunmaktadır.

d) Kayıt Dışı Ekonominin Büyüklüğü

Son yapılan araştırmalara göre ekonominin % 50 den fazlasının kayıt dışında olduğu belirlenmiştir. Bu durum büyük bir ekonomik faaliyetin finans sektörü dışında da kaldığını göstermektedir.

2.2. Plan ve Programlara Uyum Düzeyi

2001-2005 yıllarını kapsayan 8 inci beş yıllık kalkınma planının gerçekleşen ilk üç yılının ilk yılı olan 2001 yılında milli gelirde meydana gelen % 9'luk daralmaya paralel olarak finans sektöründe aynı yılda yaşanan önemli sarsıntı nedeniyle ÖFK verilerinde de nispeten olumsuz gelişmeler meydana gelmiş, 2002 yılında ise bu olumsuzluk fazlasıyla telafi edilerek tüm verilerde sektörün üzerinde bir iyileşme sağlanmıştır. Planın, DPT tarafından üzerinde durulan 2003 ve 2004 senelerinde de kurumlarımızın genel ekonomik ortalamadan daha iyi bir performans göstermesi beklenmektedir.

%	2001	2002	2003*	2004*
Kalkınma Hızı	-9,5	7,8	5.0	5.0
ÖFK Özvarlık Artışı	-16	50	40	30
ÖFK Aktif Artışı	-23	28	20	20
ÖFK Fon Artışı	-23	50	30	30
ÖFK Kredi Artışı	-47	50	30	30
* tahmin				

2.3. Güçlü ve Zayıf Yönler Analizi

a) Güçlü Yönleri

Kâr ve Zarar ortaklığı esasına göre faaliyet gösteren kuruluşlar Dünyanın çeşitli ülkelerinde sağlam çalışma prensipleri sayesinde güvenilirlik ve sağlamlıklarını ispat etmişlerdir. Bu tür kuruluşlar gerek ülkemizde gerekse diğer bölge ve ülkelerde ortaya çıkan krizlerden daha az etkilenmiş ve faaliyeti sona eren birçok mali kuruluşa nazaran hayatta kalmayı başarmışlardır. Bunun en somut örneği uzak doğu ülkelerinde 1997 yılında patlak veren kriz sırasında görülmüş, bu bölgelerde birçok banka krize dayanamayıp kapandığı halde özel finans kuruluşları benzeri kurumlar ayakta kalmayı başarmışlardır. Türkiye’de 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizinden sonra 20’nin üzerindeki bankanın faaliyetine, uğradıkları büyük zararlar nedeniyle son verilmiş ve bu bankalar mevduata verilen sınırsız devlet güvencesi nedeniyle kamunun üzerine önemli miktarda mali yük yüklemişlerdir. Özel finans kurumları ise krizler sırasında, tamamen kötü yönetim ve grup kredileri nedeniyle durumu sarsılarak faaliyetine son verilen bir finans kurumunun etkisiyle büyük fon çekilişine maruz kalmışlar ancak güçlü ve dürüst yönetimleri, sağlam çalışma prensipleri sayesinde % 50 yi bulan fon çekilişine rağmen arkalarında devlet garantisi ve desteği olmadığı halde varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Bunun en önemli nedenlerini şöylece açıklayabiliriz.

- ÖFK’ lar faizsiz enstrümanlarla faaliyet gösterdikleri için krizde kur ve faiz riski üstlenmemiş sadece piyasa ve kredi riskine maruz kalmışlardır.
- Çalışma yöntemleri gereği fon kullandırırken gerçek ekonomik faaliyetleri finanse etmektedirler. Kredinin, kredi kullanan firma yerine mal tedarik edilen satıcılara ödenmesi nedeniyle verilmiş amacı dışında , riskli, spekülative ve verimsiz işlerde kullanımı önlenmektedir. Nitekim bankalarda sorunlu kredilerin daha yüksek oranlı olmasının en büyük nedeni, alınan kredilerin bir bölümünün verilmiş amacı dışında, riskli ve spekülative işlerde kullanılması ve finansman tekniğine aykırı olarak kısa vadeli kredilerle yatırım yapılmasıdır. Özel finans kurumlarında kredinin işlem bazında ve kurumun kontrolü altında kullandırılması, ayrıca kredinin krediyi kullanan firma yerine satıcıya ödenmesi sözkonusu olumsuzlukları büyük ölçüde önlemektedir.
- ÖFK’lar kısa vadeli olarak topladıkları fonları kısa vadeli ekonomik faaliyetlerin finansmanında kullandırmakta, bu durum, bilançonun aktif ve pasifi arasında vade

uyumu sağlamakta , böylece likidite riskine maruz kalmamaktadırlar. Bu kurumlar 1 yıldan uzun vadeli yatırım kredisi taleplerini kendi bünyelerinde bulunan finansal kiralama enstrümanıyla karşılamakta ve böylece bütün kredileri kredi tekniğine uygun olarak kullanılmaktadır. Bu durum likidite riskini önlediği gibi firmaların, kullandıkları kredilerin taksitlerini faaliyetlerinden elde ettikleri fonlarla ve nakit akışına uygun olarak ödemelerine imkan vermektedir. Bu tür çalışma yöntemleri sayesinde ÖFK'lar kriz zamanında bazı kısa vadeli fonları tahsil ederek tasarruf sahiplerinin yoğun taleplerini karşılayabilmişlerdir.

b) Zayıf Yönleri

- Banka mevduatlarına 1994 yılından beri uygulanan sınırsız devlet garantisi aynı sektörde faaliyet gösteren özel finans kurumları için haksız rekabet ortamı yaratmış, bu nedenle bu kurumlar istenen düzeyde gelişmemiş ve sistemdeki payları en son % 2,6 ya çıkabilmiştir. Mevduata verilen sınırsız devlet güvencesi kaldırılarak ya da Avrupa Birliği normlarına indirilerek haksız rekabetin önlenmesi gerektiği görüşündeyiz. Her ne kadar ÖFK'lara yatırılan gerçek kişilere ait tasarruflar belirli bir limite kadar ÖFK Birliği nezdinde faaliyete geçen Güvence Fonu kapsamına alınmışlar ise de bankalardaki sınırsız güvence psikolojik olarak daha etkili olmaktadır. Diğer taraftan ÖFK sistemindeki güvence fonunun kaynaklarının ihtiyacı karşılayamaması durumunda bakiyenin diğer ÖFK'lardan karşılanacak olması ve aralarında bir müteselsil kefalet sistemi oluşturulması mali bünyesi sağlam olan ÖFK'ların da riske atılması gibi istenmeyen bir durumla karşılaşılabilceği göz önünde bulundurularak güvence sisteminin bankalarla paralel bir yapıya kavuşturulması yararlı olacaktır.
- Bankalar kısa vadeli nakit fazlalarını devlet borçlanma senetleri ve türevlerine yatırarak değerlendirmekte ve gelir kaybına uğramamaktadırlar. Ayrıca aynı enstrümanlara dayalı fonlar kurarak hem kendi kısa vadeli atıl fonlarını değerlendirmekte ve hem de tasarruf sahiplerine alternatif yatırım seçenekleri sunmaktadırlar. Diğer taraftan yeni kurulan bireysel emeklilik şirketlerinin en az % 30'unun, portföyünde devlet borçlanma senetleri bulunan yatırım fonlarına ayrılma zorunluluğu getirilmesi, faizsiz esasa göre çalışan ÖFK'lar için de faizsiz borçlanma senetlerinin devreye sokulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle hem ÖFK'ların kısa vadeli nakit fazlalarını değerlendirebilmelerini sağlamak, hem müşterilerine yatırım fonları gibi farklı yatırım olanakları sunmak hem de daha fazla

iç ve dış tasarrufları ekonomiye kazandırmak amacıyla halen hükümetin gündeminde olan gelir ortaklığı senetleri ile varlığa dayalı bonoların bir an önce piyasaya çıkarılmasında büyük yarar görülmektedir.

3. Amaçlar ve Stratejiler

3. 1. Stratejik Amaçlar

Özel Finans Kurumlarının stratejik amacı, ülke ekonomisi için gerekli olan ekonomiye girmemiş olan tasarrufları ekonomiye kazandırmak ve ülkenin yatırım, üretim ve istihdamına katkıda bulunmaktır. Bunun temini için şubeleşme ve reklam faaliyetlerine ağırlık vermek, bankacılık bilgi ve teknolojisini yakından izlemek, müşteri memnuniyetine odaklı bir çalışma prensibi benimsemek, giderek artan rekabet ortamına uyum sağlamak amacıyla yetişmiş işgücü ve ileri teknolojiyi sinerjiye dönüştürüp müşteri kitlelerine en uygun ve kaliteli hizmeti sunmaktır.

3.2. Hedefler ve İlkeler

2003 sonunda finans sektörü içinde %2,6 gibi oldukça düşük bir paya sahip olan ÖFK'ların önümüzdeki 5 yıl içerisindeki hedefi bu oranı asgari %5 düzeyine çıkarmaktır. Bunu muhafazakar bir tahmin olarak görmekteyiz. Çünkü 1999 yılında % 0.9 olan bu oran 2003 Eylül sonu itibariyle % 2,4 düzeyine yükselmiştir. Aşağıdaki faktörler ÖFK'ların önümüzdeki yıllarda iyi bir gelişme trendi yakalayacağını göstermektedir.

- Özellikle 2003 yılında şubeleşme ve reklam çalışmalarını hızlandırmışlardır. Nitekim 2002 yılı sonunda 148 olan toplam şube sayıları 2003 sonu itibariyle % 27' lük artışla 188' e ulaşmıştır. Ayrıca yoğun reklam faaliyetleri tüm basılı ve görsel medyada devam etmektedir.
- ÖFK'lar gerek mevduat gerekse kredi yönünden potansiyeli yüksek yerlerde şube açmaktadır. . Henüz marjinal piyasalarda faaliyet göstermemektedir. Bu durum ÖFK' ların gelişme hızını artıracaktır.
- Bütün ekonomiyi ve finans sektörünü olumlu yönde etkileyecek önemli bir gelişme de, enflasyonun düşürülerek Türk Lirasının istikrar ve değer kazanması sonucunda dövize giden tasarrufların kısmen TL'ya yönelecek olmasıdır. Ayrıca siyasi ve ekonomik

istikrarın sağlanması sonucunda yastık altına (ya da kasaya) ve yurt dışına kaçan ürkek tasarruflar peyderpey finans sistemine girecektir.

Önümüzdeki 5 yıl içinde toplam finans sektörünün ve ÖFK'ların topladıkları fonlarda öngörülen gelişmeler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Trilyon TL.	2003	2004	2005	2006	2007
Toplam Finans Sektörü	150.000	180.000	220.000	265.000	300.000
Özel Finans Kurumları	4.000	5.200	7.700	11.500	15.000
ÖFK'ların Payı (%)	2,6	2,9	3,5	4,3	5,0

3.3.Stratejik Amaç ve Hedefleri Gerçekleştirecek Faaliyetlerin Belirlenmesi

Finans sektörünün önemli sorunlarından birisi de 2 inci bölümde belirtildiği gibi yeterli büyüklüğe sahip olmamasıdır. Sektörün yeterli büyüklüğe sahip olamamasının en önemli nedenlerinin başında; yüksek reel faiz verilen iç borçlanma senetlerinin mevduata alternatif oluşturmasıdır. İkinci neden ülkemizde uzun yıllar etkisini sürdüren ekonomik ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle tasarrufların sistem dışına kaçması, üçüncü neden kayıt dışı ekonominin yaygınlığı, dördüncü neden ise Türk toplumunun tasarruflarını değerlendirme tercihlerinde finans sektörünü ön sıralarda bulundurmaması, başka bir ifade ile halkın banka ve finans kurumlarına olan ilgisinin yeterli düzeyde olmayışıdır. İlk iki sorun ekonomide sağlanmaya başlayan istikrar ve güvenin pekişmesi ile kısmen çözülebilecektir. Nitekim yıllardır % 20-30 larda dolaşan tahvil ve bonoların reel faizleri son aylarda % 10 lara düşerek banka mevduat faizlerini yakalamıştır. Ayrıca yurt içinde evdeki kasalara yurt dışında da yabancı bankalara giden ürkek tasarruflar yavaş yavaş ekonomiye ve sisteme girmeye başlamıştır. Ancak halkın tasarruflarını değerlendirme tercihinde finans sektörüne öncelik vermesinin sağlanması uzun ve ısrarlı çabalar gerektirmektedir. Türk toplumunun tasarrufunu değerlendirme tercihinde ilk sıraları döviz, altın ve gayrimenkul almakta mevduat bunlardan sonra gelmektedir. Ülkemizin gelişmesi, halkımızın refah düzeyinin artması için tasarrufların ekonomiye yönlendirilmesi gerekir. Bunun da başlıca yolu tasarrufların banka ve ÖFK'lara gelmesidir. Halbuki tasarrufların en önemli bölümü döviz ve altına gitmekte bu da milli servetin yurt dışına çıkmasına ülkemizin fakirleşmesine neden olmaktadır. Çünkü altının tamamına yakın bölümü yurt dışından ithal edilmekte ve senede ortalama 2 milyar dolarlık servet toplumumuzun altına olan düşkünlüğü nedeniyle yurt dışına çıkmaktadır. Aynı durum dövizde de söz konusudur. Döviz, döviz i ihraç eden ülkelere

verilen bir nevi sıfır faizli borçtur. Bu paralar o döviz ihraç eden ülkelerin bütçe açığını kapatmada yada o ülkenin zenginleşmesinde kullanılmaktadır. Hem altını hem de döviz bize ihraç eden ülkeler zengin ülkelerdir. Halbuki paraya en fazla bizim gibi ülkelerin ihtiyacı vardır. Bu durum yani altın ve döviz yoluyla yurt dışına servet çıkışı büyük bir çelişki oluşturmakta ve ülkemiz bundan büyük zarar görmektedir. Ayrıca altın ve dövizin getirisi mevduata veya katılma hesaplarına verilen faiz veya kar payının altında kalmaktadır. Yani parasını döviz ya da altına yatıran kişi daha az getiri elde etmektedir.

Bu durumu önlemek için yani tasarrufları altın ve dövizden banka ve özel finans kurumlarına kanallize etmek için kamuoyunun aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi, bunun için de sistemli ve ısrarlı bir çalışma yürütülmesi gerekmektedir. Halkın aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi bağlamında;

1. Ortaokul veya liselerde Trafik konusunda olduğu gibi “Ekonomik Gelişme İçin Kaynak ” veya “Ulusal Kaynaklarımızın Değerlendirilmesi” vb. adı altında birkaç saatlik ders konulması ve bu dersin herhangi bir ana dersin (Örneğin: Vatandaşlık) kapsamına alınması
2. Camilerde Cuma Hutbelerinde konunun birkaç kez dile getirilmesi,
3. Bankalar Birliği ve Özel Finans Kurumları Birliği gibi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının konuyu görsel ve basılı medyada ele almaları gibi aktiviteler düşünülebilir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Bankaların yeniden yapılandırılması ve ekonominin ihtiyaçlarına cevap verebilecek sağlıklı ve istikrarlı bir yapıya kavuşturulması için yapılan mali, idari ve yasal çalışmalar büyük ölçüde sonuçlandırılmış, istikrar ve güven unsurunun bir daha bozulmamasını temin için kamu otoritesi tarafından, Bankalar Kanununun tarafların katılımıyla yeniden yazılması düşünülmüştür. Hemen şunu belirtmek isteriz ki yasa koymakla sorunlar çözülememekte, çözümün daha ziyade uygulamada olduğu bilinmektedir. Yasa ne kadar mükemmel hale getirilirse getirilsin eğer yasanın uygulanması için bütün taraflar üzerine düşün görevi layıkıyla yapmazlarsa sonuç almak mümkün değildir. Türkiye’de finans sektörü riskini sıfır ya da sıfıra yakın düzeye indirebilmek için hem kamu otoritesinin düzenleme ve denetleme görevini layıkıyla yapması ve denetim sonuçlarının gereklerini yerine getirmesi, hem finansal kuruluşların riskli işlemlere ve kredilere yeniden yönelmemeleri ve risk yönetim

görevlerini aksatmamaları hem de bağımsız denetim şirketlerinin görevlerini layıkıyla yapmaları gerekmektedir. Ayrıca sorunlu kredileri asgari düzeye indirmek için kredi kullanan firmalara da görev düşmektedir. Firmaların aldıkları kredileri verilmiş amacı dışında ve özellikle riskli ve spekülatif işlerde kullanmamaları, kısa vadeli kredilerle yatırım yapmamaları, borçla büyüme stratejilerine itibar etmemeleri, makul bir borçlanma oranı ile çalışmaları gerekmektedir. Bütün bunlardan çok daha önemli görev siyasilere düşmektedir. 2000 ve 2001 yıllarında finans sektöründe yaşanan ağır krizlerde siyasi istikrarsızlığın önemli rolü olmuştur. Bu nedenle siyasilerin çok duyarlı ve sorumlu davranmaları gerekmektedir. Bu cümleden olarak siyasilerin; sağlanmaya başlanan ekonomik istikrarın bir daha bozulmaması, makro ekonomik dengelerin korunması, yeniden yüksek enflasyon ve istikrarsızlığa dönülmemesi, uygulanan ekonomik programlara sadık kalınması, mali disipline mutlaka riayet edilmesi ve özelleştirme ve diğer yapısal reformların tamamlanması için üzerlerine düşen görevi yerine getirmeleri gerekmektedir. Ekonomik performansın artması finans sektörünün güven ve istikrarını da arttıracaktır. Sektörde sürekli bir istikrarın sağlanması için tasarruf mevduatındaki sınırsız devlet güvencesinin mutlaka kaldırılması gerekmektedir. Diğer taraftan kredi maliyetlerini artırarak sanayicinin rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen ve enflasyonla mücadelenin önündeki engellerden birisi olan BSMV ve KKDF gibi vergilerin bir an önce kaldırılmasını da gerekli görmekteyiz.

Finans sektöründe bilançonun pasifiyle ilgili en önemli sorun büyüklük(hacim) sorunudur. Bu sorunun en büyük nedeni kamu borçlanma senetlerine yüksek reel faiz verilmesine tasarrufların kamuya çekilmesine ve sektörün küçülmesine neden olan kamu finansman açıklarıdır. Ayrıca son 10 yılda siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanamaması tasarrufların önemli bir bölümünün yastık altına ya da dışarıya kaçmasına neden olmuştur. Halkımızın tasarruflarını değerlendirme tercihinde finans sektörünün daha geri planda yer alması da sektörün yeterince büyümemesinde etkili olmaktadır. Diğer ekonomik sorunlar gibi sektörün büyüklük sorununun da ülkenin ekonomik performansı ile yakından ilgili olduğu tartışmasız bir gerçektir. Ekonomi düzeldikçe kamu borç senetlerinin faizleri düşecek faizler düştükçe de kamu senetlerinin mevduat karşısındaki haksız rekabeti zayıflayacaktır. Ayrıca ekonomik göstergelerin iyileşip ekonomide güven ve istikrarın sağlanması yastık altındaki ve yurt dışındaki tasarrufların tekrar finans sektörüne çekilmesini sağlayacaktır. Mali piyasa içerisindeki önemleri gittikçe artan, kendilerine has çalışma yöntemleri ve ürün çeşitleri ile mali sektöre derinlik ve çeşitlilik kazandıran özel finans kurumlarının ekonomimize ve reel

sektöre daha fazla katkıda bulunabilmesi için aşağıdaki sorunlarına çözüm getirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Bankalar Kanununun 20 inci maddesinin 6 ıncı fıkrasının (c) bendi gereğince , özel finans kurumlarında gerçek kişiler adına açılan özel cari ve kar ve zarara katılma hesaplarında toplanan tasarrufların güvence altına alınması amacıyla Özel Finans Kurumları Birliği bünyesinde Güvence Fonu kurulmuştur. Aynı madde ve fıkranın (d) bendinin dördüncü paragrafında ise Güvence Fonu mevcudunun, gerektiğinde ihtiyacı karşılayamaması durumunda özel finans kurumlarından, ileride doğacak prim borçlarına mahsuben bir önceki yılda ödedikleri prim toplamına kadar, bunun yetersiz kalması halinde ise her bir özel finans kurumunun sektördeki payı oranında ve kalan tutarı karşılayacak kadar avans alınabileceği belirtilmektedir. Bu hüküm, tasfiyeye tabi bir finans kurumunun borcunu öderken diğer finans kurumlarının mali bünyelerinin de bozulmasına yol açabilecek bir risk taşımaktadır. Bu nedenle prim borçlarına mahsuben alınacak avansın yetmemesi durumunda, diğer kurumlardan avans alınması yerine, TMSF unda olduğu gibi, Merkez Bankasından avans kullanılabilmesi amacıyla ilgili (d) bendinde gerekli değişiklik yapılmalıdır.
- Kriz dönemlerinde ve olağanüstü durumlarda hızlı para çekilişlerini karşılayabilmek için, öncelikle Merkez Bankasında tutulan zorunlu karşılıkların kısa sürede serbest bırakılmasını sağlayacak bir düzenleme yapılmalıdır.
- Gerek kısa vadeli likidite ihtiyacı bulunan kurumların ihtiyaçlarını karşılayacak gerekse elinde kısa vadeli atıl fon bulunan kurumların bu fonlarını değerlendirebilmelerini sağlayacak İnterbank benzeri bir sistemin oluşturulması yararlı olacaktır.
- Özel finans kurumlarının önemli bir sorunu da Ülkemizde, bu kurumların yatırım fonları kurmalarını ve kısa vadeli atıl fonlarını değerlendirebilmelerini sağlayacak faizsiz kamu borçlanma enstrümanlarının olmamasıdır. Körfez ülkelerindeki atıl ve adres arayan fonları da Türkiye'ye çekebilecek; gelir ortaklığı senetleri, varlığa dayalı menkul kıymetleri vb. gibi enstrümanların bir an önce devreye sokulması beklenmektedir.